

ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасна економіка знань відзначається посиленою потребою у плануванні та розробці ефективної стратегії розвитку ЗВО в умовах стрімкого зовнішнього середовища та потреб сучасного суспільства.

Нині, вищі освітні заклади відіграють велику роль в інноваційних процесах. Відтак, у розвинених державах, ЗВО проводять активну інноваційну політику та прагнуть мати високий інноваційний рейтинг. Адже дана галузь, в якій працює більшість учених країни, де навчаються майбутні професійні кадри національної економіки, відповідає за підготовку нового покоління вчених. Проте, комерціалізація системи вищої освіти в Україні викликала таке негативне явище як зниження якості освіти.

На фоні активних змін, які відбуваються сьогодні у всіх сферах життя, важливого значення для досягнення соціально значущих позитивних результатів набуває завдання інноваційного розвитку системи вищих навчальних закладів. Інноваційна діяльність ЗВО пов'язується з вирішенням певного комплексу проблем, зокрема таких [2]:

- відсутність належних умов для проведення досліджень і розробок внаслідок браку інвестицій;
- нерациональне використання наявного науково-інноваційного потенціалу ВО.

Загалом, ефективний рівень функціонування ЗВО та його наукової складової визначається багатьма факторами, серед яких провідну роль відіграють кадрові, фінансові забезпечення і впровадження інноваційних технологій. Саме так, ЗВО виступає у ролі ключової ланки взаємозв'язку між освітою, наукою, виробництвом і ринком, так як дає змогу поєднати кадрові, інтелектуальні, матеріально-технічні, інформаційні та адміністративні ресурси, які формуються у інноваційному середовищі. Основною умовою успішного та сталого інноваційного розвитку середовища ЗВО є управління процесами досліджень, розробок та їх подальша комерціалізація.

Інноваційний процес в освітньому середовищі являє собою процес вдосконалення освітньої практики, розвитку освітніх систем на основі нововведень, а також відображає формування, розвиток та організацію нового. Тож, для подальшого розвитку інноваційного середовища ЗВО необхідно здійснювати управління самим освітнім процесом, а також забезпечувати реалізацію таких функцій [1]:

- поєднання інноваційної, інвестиційної, наукової, науково-технічної та науково-освітньої діяльності з метою забезпечення практичного використання результатів досліджень і розробок;

– організаційна взаємодія з підприємствами щодо проведення наукових експериментів, а також комерціалізації отриманих результатів.

В цілому, інноваційна система ЗВО являє собою організаційно-управлінський механізм, який відповідає за розробку та впровадження новітніх продуктів для підвищення його конкурентоспроможності. Основною метою інноваційної політики ЗВО є визначення і реалізація перспективних напрямів, взаємодоповнюючих діяльність ЗВО, що сприятимуть вдосконаленню процесу навчання та здійснення науково-дослідної діяльності.

Інноваційна діяльність ЗВО полягає у виконанні комплексу певних завдань, які полягають у здійсненні фундаментальних та прикладних досліджень; розробці прогресивних освітніх програм, які випереджають наявні знання і навички; пошуку нових освітніх технологій та методик управління навчальним закладом [3].

Таким чином, планування інноваційного розвитку ЗВО дає змогу активізувати дослідження і розробки у середовищі ВО, яке ґрунтується на сучасних підходах до управління.

Процес планування інноваційного розвитку середовища ЗВО передбачає формування певного способу організації діяльності закладу, який здатний забезпечити досягнення цілей та завдань його інноваційного розвитку. Основним елементом даного процесу залишаються знання, головною відмінністю яких є те, що якщо класичний підхід надавав спосіб передавання знань, то новий підхід акцентує увагу на способі виробництва нових знань. Саме тому, інноваційно розвинутий ЗВО потребує пошуку нових підходів як в навчальному, так і в науково-дослідному процесі.

Впровадження інноваційних технологій в освітній процес є складним і багатогранним явищем. Планування та впровадження інновацій у системі ЗВО має відбуватися внаслідок створення системи управління інноваційним процесом. Характерною особливістю даної системи є те, що вона повинна пронизувати абсолютно усі ланки, які безпосередньо надають освітні та наукові послуги.

Основними напрямками інноваційного управління у ЗВО є: стратегічне управління, операційна діяльність, управління якістю освітніх послуг, маркетинг, фінанси, кадри, науково-дослідна робота та корпоративне управління.

Загалом, інноваційна діяльність ЗВО повинна виступати у ролі впливового механізму не лише на розвиток освітньої установи, а й економіки та соціальної сфери. У такому випадку, в результаті інноваційної діяльності відбуватиметься інноваційний

розвиток ЗВО, який можна визначити як системну, якісну зміну установи у сфері ВО.

Отже, планування інноваційного розвитку ЗВО та реалізація стратегічних цілей передбачає [2]:

- створення єдиного освітньо-наукового простору;
- формування ефективної моделі педагогічної підготовки здобувачів ВО;
- заохочення науково-педагогічного колективу до інноваційного процесу;
- системна модернізація освітньої діяльності;
- визначення ділових зв'язків з органами державної влади та підприємствами;
- формування координаційних програм ЗВО з інноваційно розвиненими партнерами;
- розширення програм міжнародної співпраці.

Отже, внаслідок цілеспрямованого планування, розробки і впровадження інновацій в навчальний, науковий та виховний процеси вузу, інноваційний розвиток ЗВО матиме певні особливості та охоплюватиме повний цикл, пов'язаний зі створенням інновацій, починаючи з генерації ідей, проведення функціональних і пошукових досліджень, а потім – переходу до прикладних досліджень і створення нових технологій та інноваційних продуктів.

Інноваційна політика як інструмент управління розвитком ЗВО є вирішальним фактором інноваційної діяльності, одним з важливих елементів інноваційного процесу в освітніх установах. Вона має бути спрямована на розкриття інноваційного потенціалу навчального закладу та формування інноваційно-активної поведінки її персоналу. Адже інноваційна політика ЗВО охоплює всі види його діяльності, відповідає за його розвиток, підвищення конкурентоспроможності [5].

Інноваційний механізм ЗВО являє собою систему економічних відносин в області формування нових знань і їх застосування в процесі розвитку суспільства. Інноваційна складова розвитку вищого навчального закладу розглядається з позицій освітньої організації та процесу навчання.

Таким чином, планування інноваційного розвитку середовища ЗВО, дає змогу активізувати дослідження і розробки у вищому навчальному закладі, які ґрунтуються на сучасних підходах до управління. Використання ринкового підходу до управління дослідженнями та розробками дасть змогу розширити можливості інтеграції навчальної установи із підприємствами, яких слід розглядати у ролі споживачів результатів наукових досліджень і розробок, що проводяться у ЗВО. Сучасні механізми планування та управління дослідженнями і розробками припускають розвиток потреб клієнтів в

новій і удосконаленій продукції (послугах) та технічних можливостях виробничого процесу. Саме такі механізми не включають в себе ринковий підхід взаємодії ЗВО та підприємств.

Таким чином, можна зробити висновок, що виклики, які постають перед сучасними ЗВО можна здолати лише завдяки ефективному плануванню та впровадженню інноваційного процесу у середовище ВО. Зростання запитів і потреб суспільства, активна динаміка ринку праці зумовлює прискорення суспільно-економічних змін, які неможливо задовольнити існуючими формами вищої освіти. Саме тому, загострюється потреба у новому погляді на роль і значення інноваційного розвитку ВО, яка б відповідала сучасним освітнім потребам завдяки широкому впровадженню інновацій у процесі функціонування ЗВО.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артьомов І. В. Інновації у вищій освіті: вітчизняний і зарубіжний досвід: навчальний посібник. За ред. І. В. Артьомова. Ужгород: 2015. (Серія «Євроінтеграція: український вимір»).
2. Богашко О. Л. Перспективи інноваційного розвитку освіти та науки на основі використання концепції «трикутника знань». *Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку економіки: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Дубляни, 2020. Ч. 2. С. 76–78.
3. Болтянський О. В., Болтянська Н. І. Застосування інноваційних технологій при викладанні у сучасному вищому навчальному закладі, як фактору формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. *Зб. наук.-метод. пр. ТДАТУ «Удосконалення освітньо-виховного процесу в вищому навчальному закладі»*. 2017. Вип. 20. С. 39–42.
4. Лисенко Ю. Г., Біленко Д. В. Управління життєвим циклом інноваційного університету. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія, Економічні науки*. 2018. № 4 (89). С. 44–51.
5. Осецький В. Л., Краус Н. М., Краус К. М., Осецька Д. В. Соціальні інновації підприємницького університету в інформаційно-цифровому просторі. *Review of transport economics and management*. 2020. № 3 (19). С. 221–230.
6. Ребуха Л. З. Інноваційні процеси вищої школи: технологічний аспект. *Теорія і практика розвитку наукових знань: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 28–29 груд. 2017 р.). Київ: МЦНД, 2017. Ч. III. С. 35–36.